

You have downloaded a document from

The Central and Eastern European Online Library

The joined archive of hundreds of Central-, East- and South-East-European publishers, research institutes, and various content providers

Source: Anali Gazi Husrev-begove biblioteke

Annals of the Gazi Husrev-bey Library

Location: Bosnia and Herzegovina

Author(s): Osman Lavić

Title: RUKOPISI KARADŽOZ-BEGOVE BIBLIOTEKE U MOSTARU

Manuscripts of the Karadžoz-bey library in Mostar

Issue: 29-30/2009

Citation style: Osman Lavić. "RUKOPISI KARADŽOZ-BEGOVE BIBLIOTEKE U MOSTARU". Anali Gazi Husrev-begove biblioteke 29-30:143-162.

<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=78356>

Osman Lavić

RUKOPISI KARAOĐOZ-BEGOVE BIBLIOTEKE U MOSTARU

Na prostoru Bosne i Hercegovine u vremenu od početka XVI do kraja XIX stoljeća osnovano je približno stotinu medresa. Svaka medresa je u svome sastavu imala manju ili veću biblioteku. Kada se uzme u obzir da su i veće džamije, tekije i druge obrazovne ustanove imale priručne biblioteke, onda dolazimo do mnogo većeg broja biblioteka koje su postojale u naznačenom periodu u Bosni i Hercegovini.

Knjižni fond većine ovih biblioteka je usljed raznih katastrofa na našim prostorima (ratovi, požari) te nemara i pomanjkanja osjećaja o značaju i vrijednosti ovoga kulturnog blaga, upropašten ili raznesen po svijetu.

Nerijetko, vrlo vrijedni rukopisi koji se ljubomorno čuvaju u orijentalnim zbirka u Beču, Istanbulu, Bratislavi, Parizu svjedoče o bibliotekama Mostara, Sarajeva, Počitelja, Prusca i drugih gradova u Bosni i Hercegovini.

Mostar je, inače, bio administrativni, prosvjetni i kulturni centar Hercegovine pa su se, shodno njegovom položaju i značaju, u njemu osnivale i razvijale mnoge obrazovno-kulturno ustanove. Među tim ustanovama biblioteke su, svakako, zauzimale vrlo važno mjesto.

U radu pod naslovom *Muslimanske biblioteke u Mostaru*, rahmetli Hivzija Hasandedić na kraju kaže: "Rezimirajući sve što smo naprijed iznijeli, možemo zaključiti da je u Mostaru, za vrijeme turske vladavine, osnovano više od 150 javnih i privatnih biblioteka koje su posjedovale bar po nekoliko knjiga na orijentalnim jezicima, pretežno iz islamistike."¹

Ono što je Gazi Husrev-begova biblioteka značila za Sarajevo, to je za Mostar bila Karadžo-begova biblioteka. Osnovao ju je 977/1570. godine hadži Muhamed-beg, sin Ebu Seadetov, poznat po imenu Karadžo-beg, bez sumnje najveći dobrotvor Mostara i Hercegovine.²

1 Hifzija Hasandedić, *Spomenici kulture turskog doba u Mostaru*, drugo dopunjeno izdanje, Islamski kulturni centar, Mostar, 2005., str. 107.

2 Tri prepisa Karadžo-begove vakufname iz 977/1570. godine nalaze se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu (*Sidžil Vakufnama I*, br. 141, str. 226, te br. 178 i 179).

Prema do sada poznatim izvorima, to je najstarija ustanova te vrste u Mostaru.³ Karađoz-beg je prvom vakufnamom, kojom je osnovao džamiju u Mostaru, uvakufio i sedam naslova rukopisa, po svemu sudeći za normalno funkcionisanje džamije ili pak mekteba koji je istom vakufnamom osnovan. Iste godine, ali drugom vakufnamom uvakufio je 100.000 dirhema za finansiranje medrese. Nakon osnivanja medrese, biblioteka je postala njenom pridruženom ustanovom.⁴

PRVI FOND BIBLIOTEKE

Nakon što je osnovana, knjižni fond biblioteke smješten je u istoimenoj džamiji, da bi kasnije bila dograđena posebna prostorija za tu namjenu koja se nalazila uz samu džamiju. U prvo vrijeme muderris medrese brinuo se i o samoj biblioteci, da bi kasnije, kada je knjižni fond narastao, postavljen bibliotekar koji je brinuo o knjižnom fondu, pozajmljivanju i vraćanju knjiga, njihovom inventarisanju itd. Kasnije su i drugi vakifi u Mostaru svojim vakufima pomagali rad Karađoz-begove medrese i biblioteke. Tako je Mehmed Ćišić, vakufnamom iz 1848. godine odredio da se iz sredstava njegovog vakufa plaća bibliotekaru Karađoz-begove biblioteke po 150 groša godišnje.⁵ Posljednja dva bibliotekara u Karađoz-begovoj biblioteci bili su Bešir Čolaković i hadži Mehmed-ef. Spahić. Biblioteka je preživjela sve nedaće koje su pratile Mostar i održala se do prve polovine dvadesetog stoljeća. Prestala je sa radom 1934. godine.

Na osnovu odredbe vakufname iz 977/1570. godine znamo da je vakif za svoju biblioteku uvakufio sljedeće naslove:

- "sedam kompletnih, kaligrafski dotjeranih mushafa, u kožnom povezu, onakvih kakvi se samo poželjeti mogu, koji su napisani prema pravilima tedžvida. Mushafi su uvezani po džuzevima;⁶

3 Osim Karađoz-begove, u Mostaru su, za vrijeme turske vladavine, postojale biblioteke Derviš-paše Bajezidagića, Čejvan-ćehajina, Ahmed-agina i Ali-paše Rizvanbegovića (*Hasandedić, op. cit.* str. 100-102.)

4 Muhamed Ždralović, *Prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, Sarajevo, 1988., knj. I, str. 56.

5 Vakufnama Mehmeda Ćišića, *Sidžil vakufnama GH biblioteke*, I, broj. 298, str. 49; Hifzija Hasandedić, *Spomenici kulture...*, str. 100.

6 Prijevod vakufname, uz neznatne stilske korekcije, korišten prema: *Vakufname iz Bosne i Hercegovine (XV i XVI vijek)*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1985., str. 159-168. Inače, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu čuvaju se ukupno dva mushafa iz Karađoz-begove biblioteke. Jedan od njih je uvakufio gatački hanedan Derviš Salih-paša (Dedaga) Čengić, sin Ismail-agin, za Karađoz-begovu biblioteku u

- savršeno djelo u jednom svesku iz oblasti tumačenja Kur'ana /tefsir/ pod nazivom *al-Kaššāf* od Mušlihuddīna al-Hawārizmīja;⁷

- drugo savršeno djelo u jednom svesku, također iz /oblasti/ tumačenja Kur'ana, koje je napisao al-Qādī al-Bayḏāwī aš-Šāfi⁸ kao i djelo

Šarḥ Šir'ā al-islām iz /područja/ islamske tradicije /hadis/ od mevlana Sayyid 'Alīja al-Bursawīja;⁹

- djelo iz područja arapskog jezika od Šayḥ al-Aḥṭarīja¹⁰, neka im svima Allah podari svoju milost.

/Vakif je odredio/ da mutevelija čuva sva /navedena djela/ i da ih daje jedino licima koja su u stanju da se njima služe, uz jak zalag i pouzdana jamka i da on ovlasti lice koje će se brinuti o njima.“

Na mnogim rukopisima nalazi se bilješka o uvakufljenju, na turskom jeziku:

Mostaru, mjeseca ša'bana 1287/ novembra 1870. godine (R-10139). Vidi više: Kasim Dobrača, "Mushaf porodice Čengića iz Odžaka, Foča", *Glasnik VIS-a*, XLI, Sarajevo, (1978), br. 5, str. 502-504; Osman Lavić, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa*, Sarajevo, 2006., sv. XV, str. 20-21.

- 7 *al-Kaššāf 'an ḥaqā'iq at-tanzīl*, komentar Kur'ana poznat pod kraćim naslovom *al-Kaššāf* što ga je napisao znameniti učenjak mu'teziliske provenijencije Abū al-Qāsim Maḥmūd ibn 'Umar ibn Muḥammad ibn 'Umar el-Hawārizmī, az-Zamahšarī, poznat još i pod nadimkom Ğarullāh. Rođen je u mjesecu redžebu 467/1075., a umro 9. zul-hidždžeta (uoči Arefata) 538/12. april 1144. godine. U Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu čuva se ukupno 15 rukopisa Zamahšerijeva tefsira. Najstariji među njima je prepisan 10. safera 661/23. decembra 1262. godine, a potječe iz Karadževske biblioteke.
- 8 *Anwār at-tanzīl wa asrār at-ta'wīl*, komentar Kur'ana koji je napisao 'Abdullāh b. 'Umar b. Muḥammad b. 'Alī aš-Širāzī al-Bayḏāwī, rodnom iz kasabe al-Bayḏa kod Širaza u Perziji, umro u Tibrizu 685/1286. godine.
- 9 *Mafātīḥ al-ġinān wa mašābiḥ al-ġanān*, komentar djelu *Šir'ā al-islām*, koji je napisao Ya'qūb b. Sayyid 'Alī ar-Rūmī al-Brusawī, umro 931/1524. godine.
- 10 Arapsko-turski rječnik. Napisao Muṣṭafā b. Šamsuddīn Aḥmad al-Qaraḥiṣārī al-Aḥṭarī, umro 968/1560. godine. U Gazi Husrev-begovoj biblioteci se nalazi više primjeraka rukopisa ovoga rječnika. Jedan od njih (R-7562) prepisan je 962/1554. godine, odnosno za autorova života. Smatramo vjerovatnim da je ovaj primjerak Karadževog uvakufio za svoju džamiju, odnosno biblioteku. Činjenica da je prepisan 16 godina prije pisanja vakufname, da potječe iz Mostara (poklon porodica Ridžanović i Velagić) te da se na njemu nalazi bilješka وقف (l. 47b-48a) slična bilješkama na drugim rukopisima Karadževske biblioteke, govori u prilog ovoj pretpostavci. Na l. 2a nalazi se namjerno brisana bilješka o uvakufljenju.

“Vakuf biblioteke Karadžoz Muhamed-bega u Mostaru.”¹¹ Ni na jednom rukopisu nismo pronašli pečat vakifa kao ni pečat Biblioteke.

Mnoge biblioteke u Bosni i Hercegovini su, zbog nedostatka sredstava, propadanjem vakufa iz kojeg su izdržavane, nepridržavanjem izričite odredbe osnivača ili drugih razloga, prestajale sa radom a njihov fond bivao pripojen drugim većim bibliotekama. Tako je, zahvaljujući Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, Elči Ibrahim-pašinoj biblioteci u Travniku kao i Behrem-begovoj biblioteci u Tuzli, sačuvano mnogo dragocjenih rukopisa manjih biblioteka ili biblioteka sa slabijim vakufom. Rukopisi ovih biblioteka bi doživjeli sudbinu sličnih biblioteka koje nisu imale takvu sreću da budu prenesene u jednu od navedenih biblioteka, nego za njihovo postojanje i djelovanje znamo samo iz dokumenata. Sličnu ulogu imala je i Karadžoz-begova biblioteka ne samo u Mostaru nego i znatno šire. U njenim policama su sačuvani rukopisi brojnih manjih privatnih, školskih i drugih biblioteka Počitelja, Mostara, Stoca i drugih mjesta u Hercegovini. Ovdje ćemo ukratko predstaviti nekoliko biblioteka koje su vremenom prestale sa radom a njihov knjižni fond pripojen Karadžoz-begovoj biblioteci u Mostaru. Na kraju, i Karadžoz-begova biblioteka doživjela je sudbinu naprijed navedenih manjih biblioteka, pa je njen fond, da ne bi propao, premješten u Gazi Husrev-begovu biblioteku u Sarajevu.

NAJZNAČAJNIJE KOLEKCIJE U SASTAVU KARADŽOZ-BEGOVE BIBLIOTEKE

Tokom vremena u Karadžoz-begovu biblioteku prispjele su mnoge kolekcije knjiga manjih biblioteka kao što su:

- Biblioteka Derviš-paše Bajezidagića
- Biblioteka Ahmed-age, daru-s-seadeta,
- Biblioteka šejha Juje,
- Biblioteka Ibrahim-pašine medrese u Počitelju
- Biblioteka Ali-paše Stočanina i druge.

11 وقف در کتبخانه قره کوز محمد بك در موستار - وقف للموستان در قره کوز محمد بك

BIBLIOTEKA DERVIŠ-PAŠE BAJEZIDAGIĆA

Derviš-paša Bajezidagić, pjesnik, državnik i dobrotvor¹², jedna od najsvestranijih ličnosti Mostara s kraja XVI i početka XVII stoljeća, drugom vakufnamom iz 1602. godine, pored ostalog osnovao je i Biblioteku. Na kraju ove vakufname naveden je spisak knjiga koje je uvakufio, određujući da se iste "ne smiju nikome pokloniti, prodavati, u posjed uzimati, niti igdje iz Mostara iznositi". Iz ovog spiska znamo da je Derviš-paša uvakufio 46 svezaka¹³, uglavnom akaidskih, šerijatskopornih i djela iz oblasti tesavufa. Biblioteka je zatvorena zajedno sa medresom, prije 1890. godine i prenesena u Karadžev-begovu biblioteku. Nije poznato kakva ih je sudbina kasnije zadesila budući da se danas u Gazi Husrev-begovoj biblioteci čuva samo pet rukopisa koji su tu dospjeli u sklopu Karadžev-begove biblioteke.¹⁴

Na rukopisima Derviš-pašine biblioteke nalazi se vakifov veći pečat ovalnog oblika i bilješka sljedeće sadržine:

وقف درويش باشا الغازي المستاري عفي عنه الباري

„Vakuf Derviš-paše al-Gazija, al-Mostarija, neka mu Gospodar grijeha oprostí.”¹⁵

12 Više o Derviš-paši Bajezidagiću vidi: Hazim Šabanović, *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima (bio-bibliografija)*, Sarajevo, 1973., str. 116-129; Hifzija Hasandedić, *Spomenici kulture...* str. 100-101; Adnan Kadrić, *Muradnama Derviš-paše Bajezidagića*, Sarajevo, 2008., str. 41-52; Hasan Nametak, "Vakufnama Derviš-paše Bajezidagića", *Narodna uzdanica*, kalendar za 1940. godinu, str. 187-192.

13 Popis djela donosimo onako kako su navedena u vakufnami od 15. ramazana 1010/8. marta 1602. godine (Gazi Husrev-begova biblioteka, *Sidžil vakufnama I*, br. 147, str. 216) prepis br. 182):

متن المثنوي، الكامل في جلد واحد، حاشية منطق الطير، شرح مثنوي مولانا سروري بالتمام (الجلد الثالث والرابع والخامس والسادس بخط الشارح المومى اليه والجلد الأول والثاني بخط الاخر)، مناقب المولوي (ناظم المثنوي قدس الله سره للافلاكي)، شرح المشارق، شرح المصباح، صدر الشريعة، الدرر والغرر، حاشية التجريد، المطول، شرح الوقاية، شرح العقائد، متن المنار والتلخيص، شرح المنار لابن فرشته، شرح الكافية للهندي، شرح الشافية لچارپردي، شرح قصيدة البردة، شرح المراح، شرح المخمسات، جواهر القرآن، كتاب الفصول، كتاب النصائح، معراج الأعمال، كتاب الأعمال المأجورة في الأدعية المأثورة، شرح المصباح، شرح العروض لأندلسي، نجاته الذاكرين، متن شرعة الاسلام، مختار الصحاح، درج اللغات، وسيلة المقاصد، تذكرة الأولياء، مرصاد العباد، النفحات لجامي، الرشحات، الكليات السعدي، شرح الحصن الحصين، گلستان، بهارستان، ديوان حافظ، دقائق الحقائق، مناجات سنان پاشا.

14 Jedan rukopis se nalazi u Arhivu Hercegovine (inv. br. R-559).

15 Na rukopisu br. R-3769, fol. 1a, nalazi se bilješka u kojoj se kaže da je vakif u svojoj vakufnami postavio posebne uvjete za korištenje ovoga djela navodeći da ga može koristiti samo muderris i njegov pomoćnik, iz bojazni od oštećenja, da se iz njega ne prepisuje, te da je ovaj peti svezak autograf:

Tabela rukopisa Derviš-pašine biblioteke

signatura	tema	naslov djela	god. prepisa
3769		شرح مثنوي tesavuf	936/1556
3770		شرح مثنوي tesavuf	--
3779		شرح مثنوي tesavuf	999/1590
3780	شرح المصابيح لمحمد بن الملك الرومي	hadis	--
3800	شرح گلستان سعدي لسودي أفندي	književnost	1006/1597

Kao što se vidi, centralna tema djela Derviš-pašine biblioteke bila su djela iz tesavufa, budući da je on osnovao katedru za Mesneviju početkom XVII stoljeća. Iz ove katedre nastala je medresa a vjerovatno i biblioteka.¹⁶

BIBLIOTEKA AHMED-AGE, DARU-S-SEADETA

Ahmed-aga, sin Alijin, Bošnjak, dār as-sa'āda,¹⁷ osnovao je medresu u Mostaru prije 1063/1652. godine. Naime, te godine je, kao nadzornik harema na carskom dvoru u Topkapi-saraju (*dār as-sa'āda*), uvakufio više rukopisa za svoju medresu. Pošto do sada nije pronađena vakufnama niti neki drugi dokument na osnovu kojeg bi mogli sa sigurnošću utvrditi koliko i koje rukopise je Ahmed-aga tom prilikom uvakufio, moramo se zadovoljiti bilješkama na samim rukopisima da bi mogli prezentovati tabelu naslova dje-

شرط الواقف في وقفته المعمول بها أن لا يستعمل ولا يتداول هذا الشرح اللطيف العزيز الذي لا ثنى له في الوجود ولا نظير له في العالم إلا المدرس الناقل المذكور لا يتجزى ولا يستنسخ منه ولا يستكتب لأنه يندرس ويضع ويفوت لإفادة والإستفادة , وهذا الجلد الخامس بخط شارحه سروري أفندي رحمه الله.

- 16 Ismet Kasumović, *Školstvo i obrazovanje u bosanskom ejaletu za vrijeme osmanske uprave*, Mostar., 1999, str. 193-194.
- 17 Ahmed-aga, još dok je bio dječak, odveden je u Istanbul. Brzo je napredovao na Carskom dvoru. Tako je već 1061/1650. godine imenovan kilerdžibašom a iduće godine postao je carski odobaša, zatim kapu-aga i napokon, 1063/1652. daru-s-seade. Ahmed-agina medresa u Mostaru, za koju su rukopisi uvakufljeni 1064/1653. godine, nije dugo radila. Zatvorena je, najvjerovatnije, zbog nedostatka sredstava za izdržavanje. Njenog osnivača Ahmed-agu iznenada je zadesila smrt u jednoj pobuni u Carigradu 1066/1655. godine, ne ostavivši iza sebe značajniji vakuf za medresu u Mostaru. Pokopan je na groblju na Hajdar-paši. Osim medresu u Mostaru, na Uskudaru je, kao vakuf majke Kerime, sagradio džamiju, a drugu kao svoj vakuf u Čengel-köyü. Više o Ahmed-agi vidi: Mehmed Sureyya, *Sicilli Osmani*, Istanbul, 1308-16/1890-98., I, 217; Safvet-beg Bašagić, „Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini“, u *Izabrana djela*, Sarajevo, 1986., knj. III, str. 331-332; Hifzija Hasandedić, *Spomenici kulture...* str. 93 i 101-102.

la koja je ovaj vakif uvakufio a koja su, nakon prestanka rada medrese, uključena u Karadžoz-begovu biblioteku i danas se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Na rukopisima ovoga vakifa nalazi se bilješka sljedećeg sadržaja:

*Na šerijatski potpuno valjan i ispravan način, uvakufljujem (ovu knjigu), pod uvjetom da se ne može prodati, davati u zalog niti iznositi iz moje medrese koja se nalazi u kasabi Mostar. Onaj ko to izmijeni, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji to mijenjaju; - a Allah, zaista, sve čuje i zna (bilješka na R-3749, fol. 1a).¹⁸ Na sljedećoj stranici iste folije nalazi se utisnut vakifov pečat u kojem se čita: بندهء أحمد بن علي/Bende-i Ahmed ibn 'Ali /Božiji rob, Ahmed ibn 'Ali/. Na nekim drugim rukopisima nalazi se bilješka sa nešto različitim sadržajem što ukazuje da vakif nije istovremeno uvakufio sve rukopise. Tako na nekim rukopisima iz 1064/1652. godine nalazimo bilješku: "Uvakufio ovu knjigu Aḥmad-aḡā, nadzornik harema u carskom dvoru za svoju medresu u gradu Mostaru 1064. godine (R-3584., fol. 1a).¹⁹ Bilješka o uvakufljenju kodeksa R-3844, (fol. 1a) u mnogome se razlikuje od ostalih i navodi na zaključak da se radi o istom vakifu, ali bez jasne potvrde za to. Naime, bilješka je na turskom jeziku, vjerovatno pisana prije ostalih, dok je vakif bio qapū-aḡā i prije nego je osnovao medresu jer je ovaj rukopis uvakufio za javna predavanja u Mostaru: *Uvaženi Ahmed-aga, kapu-agasi, uvakufio je ovaj tefsir za održavanje javnih predavanja u Mostaru, pod uvjetom da se ne može iznositi ni zamijeniti. Onaj ko to izmijeni, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji to mijenjaju; - a Allah, zaista, sve čuje i zna.*²⁰ U prilog ovoj tvrdnji ide i vlasnička bilješka na R-3805, fol. 1a, kojom Ahmad-aḡā kao daru-s-seade uvakufjuje rukopis za održavanje javnih predavanja u Mostaru. Prema ovim bilješcima, u sastavu Karadžoz-begove biblioteke nalazilo se 35 rukopisa iz medrese Ahmed-age daru-s-seadeta.²¹ Rukopisi su veoma lijepo likovno opremljeni, sa unvanima, pozlaćenim tekstom, kaligrafski ispisani na kvalitetnom papiru, lijepo i stručno uvezani.*

18 وقفت لله تعالى وقفا صحيحا شرعياً بشرط لا يباع ولا يرهن ولا ينقل من مدرستي الواقعة بقصبة Mostar فمن بدله بعد ما سمعه فأثمأ اثمه على الذين يبذلونه إن الله سميع عليم

19 قد وقف هذا الكتاب صاحب الخيرات والحسنات أحمد اغاء باب السعادت بمدرسته الواقعة في بلدة Mostar لسنة أربع وستين وألف.

20 بو تفسیر شریفی صاحب الخیر قپو اغاسی احمد اگا حضرتلری موستارده واقع درس عاملغنه وقف ایدوپ نقل وتبدیل اولنمسی شرط اتمشدر فمن بدله بعد ما سمعه فأثمأ اثمه على الذين يبذلونه إن الله سميع عليم.

21 Rukopis br. R-2559, vakuf medrese ovoga vakifa bio je u kolekciji biblioteke Elči Ibrahim-paše iz Travnik.

Tabela rukopisa Ahmed-agine medrese iz Mostara

signatura	tema	naslov djela	god. prepisa
3637	حاشية العصام على تفسير البيضاوي	tefsir	1080/1669
3662,1	كتاب ألفاظ الكفر	fikh	1190/1776
3662,2	جامع اللطائف في الأخلاق	etika	1190/1776
3662,3	رسالة في الاستنجاء	fikh	1109/1697
3662,4	شرح مراح الأرواح	jezik	1190/1776
4062			
3969	I-III لواقع الأنوار في طبقات الأخبار	biografija	1015/1640
4049			
3868	الأختري في اللغة	rječnik	1000/1592
4059	مختصر صحاح الجوهري	rječnik	982/1574
3949	نسب رسول الله ﷺ	biografija	667/1269
3584	فتاوى اسكوي	fetve	XI/XVII
3740	عمدة القارى شرح صحيح البخاري	hadis	--
3741	العناية شرح الهداية	fikh	XVI
3749,1	الطب النبوي	medicina	--
3749,2	بغية السائل في اختصار المسائل	medicina	--
3749,3	الرسالة المذهبية	medicina	--
3749,4	رسالة في حفظ الصحة	medicina	--
3749,5	نبذة من كتاب الأدوية	medicina	--
3749,6	برء ساعة	medicina	--
3749,7	الفراسة في العين المحمودة	fiziognomija	--
3749,8	الفراسة لأجل السياسة	fiziognomija	--
3749,9	مجرّبات لابن سينا	farmacija	--
3749,10	مجموع	farmacija	--
3749,11	المنظومة في الطب	medicina	--
3749,12	فائدة	medicina	--
3753	فصول الإحكام لاصول الأحكام	fikh	1001/1592
3786	المفيد (شرح پند عطار)	etika	1064/1653
3789			
3790	I-II مصابيح السنّة	hadis	--
3813	الجامع الصحيح	hadis	880/1475
3830	السراج الوهاب الموضوع لكل طالب محتاج	fikh	875/1470

3845	حياة الحيوان	veterina	--
3833-4	الباب من علوم القرآن I-III	tefsir	978/1573
3826-7			
3844	تفسير الكواشي	tefsir	791/1391
3804			
3805	تحفة الأبرار في شرح مشارق الأنوار	hadis	--
3888	تفسير القاضي البيضاوي	tefsir	--
3892			
3897	ليلي ومجنون	književnost	--
3920	نگارستان	historija	986/1578
3946	رسالة منجية	tedžvid	--
4017	كتاب قهوة الانشاء	inša	--
4075	صدر الشريعة - صدر الوقاية	fikh	1041/1633
4094	معاني الأخبار المسمى بحر الفوائد	hadis	XIV st
7564	القاموس المحيط	rječnik	921/1515

BIBLIOTEKA ŠEJHA JUJE

Mustafa Ejubović, poznatiji pod imenom Šejh Jujo, jedan je od produktivnih pisaca na orijentalnim jezicima iz Bosne i Hercegovine. Živio je na prelazu iz XVII u XVIII stoljeće a slavu pisca stekao je zahvaljujući širokom opusu od najmanje 27 naslova iz raznih naučnih oblasti: usuli-fikha, fikha, nasljednog prava, akaida, sintakse arapskog jezika, stilistike, logike, disputa-cije, leksikografije i propovjedništva.²²

Najveći broj Šejh-Jujinih djela nalazi se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Za Karađoz-begovu biblioteku uvakufljena su 34 djela, od toga 15 autografa a ostala je, ili prepisao ili su bila u njegovom vlasništvu.²³

Na nekim rukopisima nalazi se bilješka koju je ispisao njegov učenik i biograf Ibrahim Opijač da je rukopis autograf i da je uvakufjen u Mostaru, zajedno sa ostalim djelima autora, pod uvjetom da se nikome ne daje na upotrebu, osim sa svjedokom i zalogom i da se pri tom odredi tačno vrijeme,

22 O Šejhu Juji više vidi: Hazim Šabanović, "Mustafa b. Yusuf al-Mostari, *POF*, VIII-IX, Sarajevo, 1958-9., str. 29-35; *Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima...*, str. 390-400; Muhamed A. Mujić, "Šejh Jujo (1650-1707) u svjetlu književnoistorijskog materijala", *Zora*, počasni broj, Mostar 1968/69., str. 219-300.

23 O rukopisima šejha Juje u Gazi Husrev-begovoj biblioteci više vidi: Mustafa Jahić, "Rukopisi djela Šejh-Juje u Gazi Husrev-begovoj biblioteci", *Analiz GHB*, XI-XII, Sarajevo, 1985., str. 39-54.

preko koga se rukopis ne smije zadržavati, a u kome se može prepisati - kako bi se mogao i drugima dati na korištenje pod istim uvjetima.²⁴

U ovaj popis uvrstili smo djela (autografe, djela koja je prepisao ili bio njihov vlasnik) koja su u sklopu Karađoz-begove biblioteke uključena u fond Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu. Samo na nekim od njih nalazi se bilješka njegovog učenika Ibrahima Opijača o uvakufljenju, dok su ostala djela koja je Šejh Jujo napisao, prepisao ili samo posjedovao drugim putevima dospjela u Karađoz-begovu biblioteku u Mostaru.

Tabela rukopisa Šejha Juje koji su bili u sastavu
Karađoz-begove biblioteke u Mostaru

signatura	naslov djela	tema	god. prepisa
3675,1	شرح الايساغوجي	logika	1155/1742
3855	حواشي على حواشي شرح الآداب	disputacija	--
3858	منتخب الحصول في شرح منتخب الأصول	usuli-fikh	1110/1698
3860,1	شرح لبّ الفرائض	šer. nas. pravo	1119/1707
3860,2	شرح على رسالة الامام النسفي في الفرائض	šer. nas. pravo	1103/1691
3871	مفتاح الحصول لمرآة الأصول	usuli-fikh	1103/1691
3883	الفرائد العبدية	gramatika	--
3915,1	حاشية على رسالة الحنفية في الآداب	etika	--
3957	حاشية على شرح الرسالة العضدية في الوضع	disputacija	1102/1691
3974,1	شرح الايساغوجي	logika	1093/1682
3974,2	شرح على حاشية شرح الآداب المسعود للموستاري	disputacija	--
3987	حاشية على حاشية ابي الفتح	disputacija	1095/1684
4027	فتح الأسرار - شرح المغني	usli-fikh	1109/1697
3860,3	كتاب الفرائض	šer. nas. pravo	1119/1707
3860,4	فرائض العثماني	šer. nas. pravo	1119/1707
3870	التلويح في كشف حقائق التنقيح	usuli-fikh	1087/1676
3915,2	الحواشي للمولى الخيالي على حاشية المطول	stilistika	1104/1692

24 هذه النسخة الشريفة بخط المصنّف التحرير صاحب التقرير والتحرير المولى العلامة مصطفى أفندي ابن يوسف أفندي المفتي الموستاري أكرمهما خلّاق الأسافل والأعلى وقفت مع سائر مصنّفاته في البلدة المسماة موستار لروحه الشريف غفره الله اللطيف وشرط أنه لا تدفع الى أحد كائنا من كان إلا بشاهد وان يعين إمساكها فلا تمسك اكثر من مدّة يمكن استنساخه بل تؤخذ وتدفع الى آخره ليعم الانتفاع والاطلاع والاجر على الله الكريم أنه غفور رحيم سنة تسع عشر ومائة وألف من هجرة من له أعلى الشرف (R-3860, l. 2b)

3915,3	الحواشي للمحقق ...	stilistika	--
3915,4	حاشية على شرح مطالع الأنوار	logika	--
4071,1	الرسالة الشمسية فيالقواعد المنطقية	logika	1099/1688
4097	معاني الأخبار المسمى بحر الفوائد	hadis	--
4105,1	الفرائض السراجية	feraiz	--
4105,2	تلخيص المفتاح	stilistika	--
4105,3	رسالة في المناظرة	disputacija	--
4104,4	الرسالة الشمسية في القواعد المنطقية	disputacija	--
4105,5	الرسالة العضدية في الوضع	disputacija	--
4105,6	العقيدة النسفية	akaid	--
4105,7	رسالة في المذاهب	fikh	--
4105,8	شرح هداية الحكمة	filozofija	--
4594	نتائج الأفكار	usuli-fikh	1096/1684
3638	شرح اللباب في النحو	gramatika	755/1354
3755	تحفة الأبرار في شرح مشارق الأنوار	hadis	--
3847	المصاح - شرح المفتاح	stilistika	864/1460
4071,2	تعليم المتعلم	etika	--

BIBLIOTEKA IBRAHIM-PAŠINE MEDRESE U POČITELJU

Jedan od dobrotvora Počitelja, Ibrahim-paša Počiteljac, poznat kao Šišman Ibrahim-paša²⁵, uvakufio je značajan broj rukopisa za džamiju u Počitelju, čime je udario temelje prvoj biblioteci u ovom gradu. Na svim rukopisima ovoga vakifa nalazi se bilješka na perzijskom jeziku u kojoj se navodi da je rukopis za džamiju u Počitelju uvakufio Ibrahim-paša (bilješka na R-3777, fol. 1a):

وقف ابراهيم پاشا وفقه الله للخير در مسجد خود در قصبه پوچتل

Samo na jednom rukopisu (R-661), koji nije bio u sastavu Karadževove biblioteke, nalazi se uz bilješku i podatak da je uvakufljen 1083/1672-1673. godine.

25 Šišman Ibrahim-paša bio je čehaja Ahmed-paše Čuprilića, a kasnije beglerbeg Halepa (1668), Egipta (1669), Šama (1673) te serdar Bagdada sve do pred smrt (1676). Više o Ibrahim-paši, njegovoj medresi i biblioteci vidi: Hamdija Kreševljaković, *Počitelj na Neretvi*, Sarajevo, 1933., 16 str.; Hifzija Hasandedić, "Počitelj na Neretvi u doba turske vladavine", *Glasnik VIS-a*, Sarajevo, XXXV/1972., br. 10; str. 420; Ismet Kasumović, *Školstvo i obrazovanje u bosanskom ejaletu...* str. 229; Evlija Čelebi, *Putopis: odlomci o jugoslovenskim zemljama*, preveo, uvod i komentar: Mehmed Mujezinović, Sarajevo, 1979., str. 461, bilješka 15; Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knj. III, str. 408.

Više rukopisa iz ove biblioteke sačuvano je sve do danas. Neki od njih, preko Karadžoz-begove biblioteke u Mostaru, dospjeli su u Gazi Husrev-begovu biblioteku u Sarajevu. Drugi su na razne načine dospjeli u Orijentalni institut u Sarajevu²⁶, Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti u Zagrebu²⁷, Arhiv Hercegovine u Mostaru²⁸, Nacionalnu i univerzitetsku biblioteku Bosne i Hercegovine²⁹ i Provincijalat hercegovačkih franjevaca u Mostaru.³⁰

Tabela rukopisa Ibrahim-pašine medrese iz Počitelja

signatura	naslov djela	tema	god. prepisa
75	جزء ٥, ٨, ١٤, ٢٧	Kur'an	--
563	مختصر جامع الأصول في أحاديث الرسول	hadis	691/1291
661	مصباح اللغة	rječnik	--
3617	مراح الأرواح	morfologija	--
3656	شرح القسم الثالث من مفاتيح العلوم	jezik	816/1413
3695	حاشية السيد على الكشاف	tefsir	--
3726	ضوء المصباح مختصر المفتاح	gramatika	--
3758	العناية شرح الهدلية	fikh	--
3768	الكاشف عن حقائق السنن النبوية	hadis	1043/1633
3777	المبسوط للسرخسي	fikh	963/1555
3792	شرح القسم الثالث من مفاتيح العلوم	jezik	809/1406
3796	مشارك الأنوار النبوية في صحاح الأخبار المصطفوية	hadis	835/1431

- 26 Orijentalni institut je zapaljen 17. maja 1992. godine kada je izgorio kompletan rukopisni fond Instituta.
- 27 "Nekoliko rukopisa iz te biblioteke, porijeklom su iz Egipta, a danas se nalaze u Orijentalnom institutu u Sarajevu, a jedan krasan prepis Kur'ana, iste provenijencije, posjeduje Orijentalna zbirka Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu," Mujezinović, *Islamska epigrafika...*, knj. III, str. 408.
- 28 U Arhivu Hercegovine čuva se djelo iz gramatike arapskog jezika *Šarḥ al-mirāḥ* (Hifzija, Hasandedić, Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa, Mostar, 1977., 541, str. 209).
- 29 U zbirci rukopisa Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine nalazi se djelo *al-Ġawāhir at-tafsīr li tuḥfa al-amīr*. Djelo je prepisao Ḥasan b. 'Alī al-'Imādī u Mekki na vratima Darusselam 6. ramazana 936/4. maja 1530. godine (Rs 532).
- 30 U Provincijatu hercegovačkih franjevaca nalazi se jedan rukopis iz gramatike arapskog jezika (Hifzija Hasandedić, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, Provincijalat hercegovačkih Franjevaca u Mostaru, br. 33, u rukopisu).

3801	شرح على مختصر صحيح مسلم	hadis	--
3989	مناقب الامام الأعظم أبي حنيفة ومشايقه وأصحابه	biografija	1070/1659
3996	درّة الغواص في أوهام الغواص	književnost	--
4064	المناهج الكافية في شرح الشافية	morfologija	--
4083	الجواهر البهية في شرح أربعين النووية	hadis	--

BIBLIOTEKA ALI-PAŠE RIZVANBEGOVIĆA STOČEVIĆA

Galib Ali-paša Rizvanbegović Stočević, sin Zulfikar-kapetana, rođen je oko 1783. godine. Od 1813. godine, kada postaje kapetan stolačke kape-tanije, počinje njegov javni i kulturni rad u Hercegovini. Ali-paša je podigao mnoge zadužbine s ciljem vjerskog i obrazovnog uzdizanja stanovnika Mo-stara, Blagaja, Foče i drugih hercegovačkih gradova. Između ostalog, uz svoj mekteb na Luci u Mostaru podigao je tekiju nakšibendijskog reda kojem je i sam pripadao.³¹

Za ovu tekiju uvakufio je 1841. i 1842. godine više primjeraka rukopi-sa koji su, preko Karadžev-begove biblioteke, dospjeli u Gazi-Husrev-begovu biblioteku u Sarajevu. U njegovim vakufnamama ne nalazimo traga o uvaku-

31 O njegovoj mladosti ne zna se mnogo. Dosta rano otišao je u svijet da bi se nakon očeve smrti (1805) vratio u Stolac. Zbog pomirljivog odnosa prema reformama u turskoj vojsci (tanzimat), stavljanja na stranu turske vojske u bitki kod Sarajeva 1832. godine protiv Husein-kapetana Gradaševića i dobrog poznavanja pri-lika u Hercegovini, carskim fermanom od 14. januara 1833. godine, Ali-paša Rizvanbegović je imenovan hercegovačkim veziirom, čime je Hercegovinu dobio na upravu. Tokom svoje vladavine doprinio je unapređenju zemljoradnje, voćarstva i stočarstva u Hercegovini te pomagao unapređenje pčelarstva i stočarstva. Sam Ali-paša bio je veoma pobožan čovjek. Pogubio ga je Omer-paše Latasa u Banjoj Luci 1851. godine gdje je i ukopan. Više o njegovom životu i djelovanju vidi: Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, u: *Izabrana djela*, knj. III, Sarajevo, 1986., str. 343; Ćurić Hajrudin, "Ali-paša Rizvanbegović-Stočević, hercegovački vezir", *Godišnjica Nikole Ćupića*, XLVI, Beograd, 1937., str. 201-296; Hifzija Hasandedić, *Spomenici kulture*, str. 102; Isti, "Zadužbine Ali-paše Rizvanbegovića na Buni", *Glasnik VIS-a*, XXXIX(1976), Sarajevo, br. 1, str. 18-23; Ćurić Hajrudin, "Vakufnama Ali-paše Rizvanbegovića" *Glasnik VIS-a*, III (1952), Sarajevo, str. 47-53; isti, "Husein Bračković o Ali-paši Rizvanbegoviću i njegovom vremenu", *Glasnik VIS-a*, V(1954), Sarajevo, br. 4-6, str. 88-92; Kasim Gujić, "Šta je Ali-paša Rizvanbegović uvakufio u prosvjetne i dobrotvorne svrhe", *Gajret*, XVIII (1937), Sarajevo, br. 2, str. 20-21; Izet Rizvanbegović, "Vakufname i vasijetnama Ali-paše Rizvanbegovića Stočevića", *POF* 52-53/2002-03, Sarajevo 2004., str. 295-328; Hamdija Kapidžić, Ali-paša Rizvanbegović i njegovo doba, Sarajevo, 2001.

fljenju ovih rukopisa, nego za uvakufljenje znamo na osnovu bilježaka koji se nalaze na samim rukopisima. Bilješka o uvakufljenju obično se nalazi na prvoj stranici rukopisa u kojoj se kaže da je rukopis, tražeći Božije zadovoljstvo, uvakufio za biblioteku svoje tekije u Mostaru. Iznad bilješke nalazi se veći pečat ovalnog oblika u kojem se čita: “عبدہ غالب علي - Njegov rob, Ġālib, ‘Alī.” Pečat je iz 1248/1833. godine.³²

Tabela rukopisa biblioteke Ali-pašine tekije u Mostaru

signatura	naslov djela	tema	god. prepisa
3589	مختصر غنية المتملي - حلبى صغير	fikh	1019/1610
3626	حاشية على الفوائد الضيائية	gramatika	--
3646	التعريفات للجرجاني	filozofija	1163/1750
3669	حاشية على شرح قاضي مير على هداية الحكمة	fikh	1110/1698
3670	المطوّل - شرح تلخيص المفتاح	stilistika	--
3680	الطريقة المحمّديّة	etika	1019/1610
3716	التلويع في كشف حقائق التنقيح	usuli-fikh	933/1526
3737			
3738	الجامع الصحيح	hadis	1253/1838
3743			
3747	البحر الرائق في شرح كنز الدقائق	fikh	1144/1731
3752			
3781			
3763	تفسير القاضي البيضاوي	tefsir	1080/1669
3793	حاشية الازميري على مرآة الاصول	usuli-fikh	1238/1822
3799	مبارق الازهار في شرح مشارق الانوار	hadis	1122/1710
3840	الجامع الصغير من حديث البشير النذير	hadis	--
3879	جلاء الانظار في حل عويصات الافكار	logika	--
3891	مرشد المتأهل	fikh	--
3893	مرآة الاصول - شرح مرقات الوصول	usuli-fikh	1237/1821
3901	تفسير الجلالين	tefsir	1164/1750
3930	الوسيلة الاحمديّة والذريعة السمرديّة	etika	1222/1807
3935	المطوّل - شرح تلخيص المفتاح	stilistika	1050/1641
3947	مطالع المسرات بجلاء دلائل الخيرات	dove	--

32 هذه الوقف الشريفة مدينهء موستارده انشاسنه موفق اولديغمز تكهء منيفه كتبخانه سنده حفظ اولنمق اوزره رضاء R-4053, fol. 1a) لله تعالى اشبو كتب وقف وقمهير اولندي سنة 1258

3962,1	شرح تهذيب المنطق والكلام للدواني	logika	--
3962,2	حاشية على شرح تهذيب المنطق والكلام لمير أبي الفتح	logika	--
3983	شرح المنار لابن الملك	usuli-fikh	1072/1661
4010	حاشية الرهاوي على شرح المنار لابن ملك	usuli-fikh	--
4053	صدر الشريعة شرح الوقاية	fikh	1091/1680
4055	منهج المسالك الى ألفية لابن مالك	gramatika	1183/1769
4065	حاشية قره كمال على حاشيو الخيالي	akaid	950/1543
4092,1	حاشية الجرجاني على شرح مختصر الكنتهي للعضد	usuli-fikh	--
4092,2	شرح مختصر المنتهي للعضد	usuli-fikh	--
4092,3	مختصر المنتهي لابن الحاجب	usuli-fikh	--
7034	حاشية الجرجاني على المطول	sintaksa	814/1411

STRUKTURA KNJIŽNOG FONDA

Prema popisu knjiga iz decembra 1949. godine Karadžoz-begova biblioteka je posjedovala 738 bibliografskih jedinica, od toga 526 rukopisa i 212 štampanih knjiga.³³ Ovaj broj se ne slaže sa podacima *Zapisnika* o reviziji fonda Gazi Husrev-begove biblioteke, iz 1950. godine, dakle iste godine kada je Karadžoz-begova biblioteka uključena u njen fond, prema kojem je sadržavala 552 kodeksa rukopisa i 272 knjige štampane na arapskom, turskom i perzijskom jeziku.³⁴ Na osnovu baze podataka rukopisa Gazi Husrev-begove

33 Neposredno prije prenošenja Karadžoz-begove biblioteke u Sarajevo, izvršen je popis njenog knjižnog fonda. Popis je uradio Bešir Pintul u decembru 1949. godine, a naslovljen je kao "Spisak knjiga Karadžoz-begove biblioteke u Mostaru". Ovaj popis sadrži šest kolona i to: redni broj, naziv djela, ime pisca, sadržaj, rukopis ili štampa i primjedba. Popisani su prvo rukopisi, a zatim štampane knjige. Redni broj u ovom popisu odgovara starom inventarskom broju pod kojim je određena knjiga bila registrovana u Biblioteci. Ovom spisku nedostaju prva dva lista a čuva se u Arhivu Gazi Husrev-begove biblioteke (Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, V/1-3). Hafiz Mahmud Traljić je, 1977. godine, u Hadžijskoj džamiji u Sarajevu pronašao inventar knjiga Karadžoz-begove biblioteke u Mostaru, koji, najvjerojatnije, nije popis o kojem je ovdje riječ (Fejzulah Hadžibajrić, "O inventarima knjiga Gazi Husrev-begove biblioteke", *Analni GHB*, V-VI (1978.), str. 62.)

34 Vakufska direkcija u Sarajevu je 1950. godine osnovala komisiju za pregled i popis fondova Gazi Husrev-begove biblioteke. U *Zapisniku* rada ove komisije konstatuje se, nakon navođenja broja knjiga da „od gornjeg broja rukopisa i štampanih djela na istočnim jezicima navedenim pod 1 i 2 otpada na Karadžoz-begovu biblioteku, koja je u martu ove godine prenesena iz Mostara u Sarajevo, 552 rukopisa i 272 štampana

biblioteke, do sada je katalogizirano 520 rukopisa iz ove biblioteke u kojima se nalaze 856 djela.

U fondu rukopisa zastupljena su djela iz enciklopedistike, kur'anskih i hadiskih disciplina, dogmatike, zbornika dova, osnova šerijatskog prava, ali i medicine, matematike i drugih naučnih disciplina.³⁵

Detaljnijim uvidom u ovaj fond zaključujemo da je Biblioteka posjedovala djela prepisana u trinaestom³⁶ i četrnaestom stoljeću³⁷, da su ovdje pohranjeni autografi bosanskih pisaca³⁸, djela napisana ili prepisana u Karadžobegovoj medresi³⁹ kao i drugim medresama Mostara⁴⁰, Počitelja⁴¹, Sarajeva⁴² i drugih gradova.

Kako smo naprijed spomenuli, Karadžobegova biblioteka je radila do 1934. godine. Te godine umro je njen posljednji bibliotekar hadži Mehmed ef. Spahić⁴³, a biblioteka je zatvorena. Nakon prestanka sa radom, biblioteka je bila u dosta lošem stanju. Smještena u neuvjetnim prostorijama, bez naročitog nadzora, bila je izložena opasnosti da je zadesi sudbina mnogih biblioteka i drugih kulturnih ustanova u Bosni i Hercegovini toga perioda.

Pošto su neki naslovi u međuvremenu i otuđeni, a da bi se sačuvao preostali fond, Biblioteka je početkom 1950. godine prenesena i pripojena Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Na rukopisima postoje stari brojevi sa oznakom (K). Inventarisana je u knjizi stalnog inventara rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke pod brojevima 3569-4113.

Skoro svi rukopisi Karadžobegove biblioteke su kataloški obrađeni i pohranjeni u depoima Gazi Husrev-begove biblioteke. Dio rukopisa je, nekim drugim načinom i putevima završio u drugim ustanovama. Tako, u

---

djela. Ova se biblioteka vodi odvojeno". (Arhiv Vakufske direkcije u Gazi Husrev-begovoj biblioteci br. 3072; V-8-2.

35 U Karadžobegovoj biblioteci je, u odnosu na temu, najviše djela iz jezika (199), slijede: fikh (142), etika (64), tefsir i njiževnost (po 47), akaid (42), logika (41), hadis (40), disputacija (35), ferve (32), usuli-fikh (29), rječnik (24), tesavvuf (20) itd.

36 R-563; R-3836; R-3838; R-3873; R-3949.

37 R-478; R-3638; R-3816; R-3819; R-3854; R-3941.

38 R-4006; 3858; 3855; 3858; 3883; 3940.

39 R-3785; R-3956.

40 R-3855; 3915; 3987; 3957.

41 R-3999.

42 R-3982,3

43 Mustafa Hadžimulić, „Islamske javne zgrade turskog perioda u Mostaru“, *Novi Behar*, X/19336-37., br. 20-22, str. 274.

Arhivu Hercegovine se nalaze tri kodeksa rukopisa iz ove biblioteke⁴⁴ a u Bošnjačkom institutu u Sarajevu⁴⁵ poznato djelo Bošnjaka Hasana Imamovića دليل المسافرين الي زيارة حبيب رب العالمين/Vodič onome ko želi posjetiti mezar miljenika Gospodara svjetova/ koje je Handžić našao u Karađoz-begovoj biblioteci 1932. godine i spomenuo ga u radu objavljenom u Glasniku Vrhovnog Starješinstva IZ-e.⁴⁶

Ključne riječi: Karađoz-begova biblioteka, rukopisi, Mostar, Šejh Jujo, Admed-aga daru-s-eade, Ibrahim-paša Počitelj, Počitelj, Derviš-paša Bajezidagić, Ali-paša Rizvanbegović Stočević.

Summary

Manuscripts of the Karadžoz-bey library in Mostar

The founder of the Karadžoz-bey library in Mostar was hadji Muhammed-bey, son of Ebu Sead, known as Karadžoz-bey. Based on his *vakufnama* from the 977/1570 we could say that he was the biggest endower of Mostar and Herzegovina.

He endowed eleven codices of manuscripts and with *vakufnama* he prescribed the way of using manuscripts from the Library.

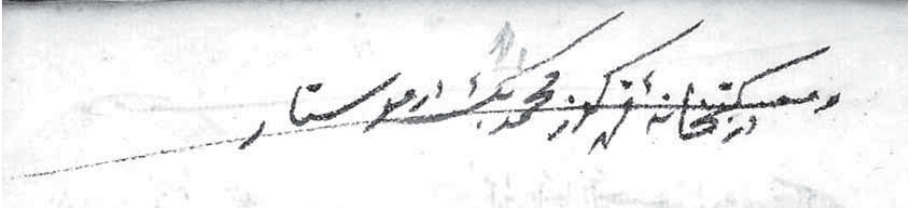
Many other public and private libraries were added to this Library. The most important of these libraries, by their collection and number, were the library from the medresa of Ahmed son of Ali, then *darus-seadet*, Šejh Jujo's, Šišman Ibrahim-pasha's from Počitelj, Ali-pasha Rizvanbegović from the town of Stolac and other libraries. The functioning of this library ended in the year 1934. At the beginning of 1950 the collection of this Library were united with the collection of the Gazi Husrev-bey library in Sarajevo. (552 codices of manuscripts and 272 printed books on Arabic, Turkish and Persian languages)

44 R.318, inv. br. 164; R-319, inv. br. 173 i R-369, inv. br. 259.

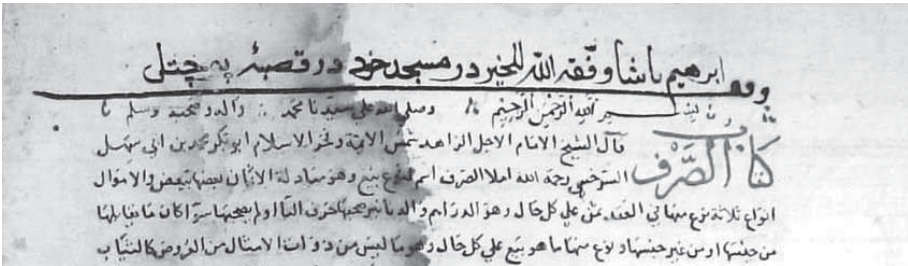
45 Fehim Nametak, Salih Trako, *Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta*, Bošnjački institut, Zurich - Sarajevo, 2003., svezak II, kat. br. 734, str. 82

46 Mehmed, Handžić, „Nekoliko dragocjenih rukopisa u Karađozbegovoj biblioteci u Mostaru“. *Glasnik IVZ Kraljevine Jugoslavije*, II/1934., br. 2, str. 635-636.

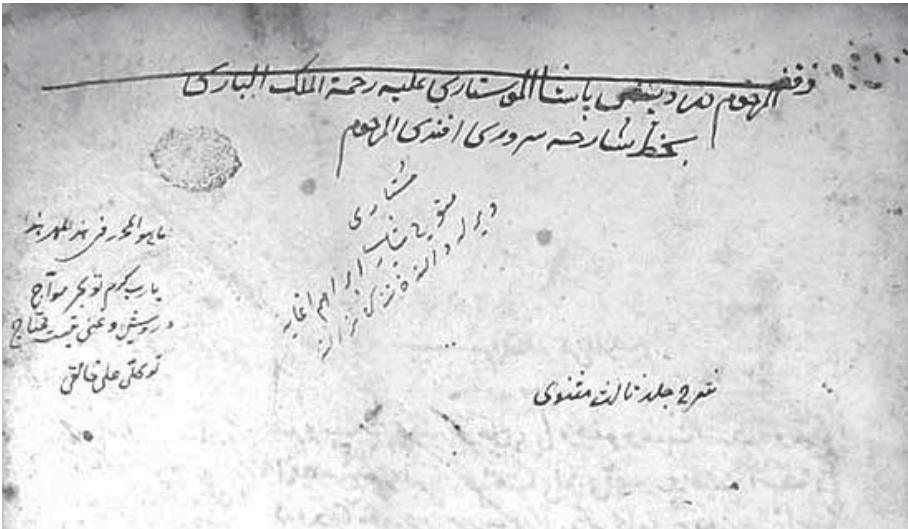
In the collection of manuscripts of this library could be found encyclopedic works, works on *Qur'an* and *Hadith*, dogmatic, collection of dua, principles of Shari'a law, medicine, mathematics and scientific discipline. Thanks to the Karadjoz-bey Library from Mostar many invaluable works were preserved from perishing.

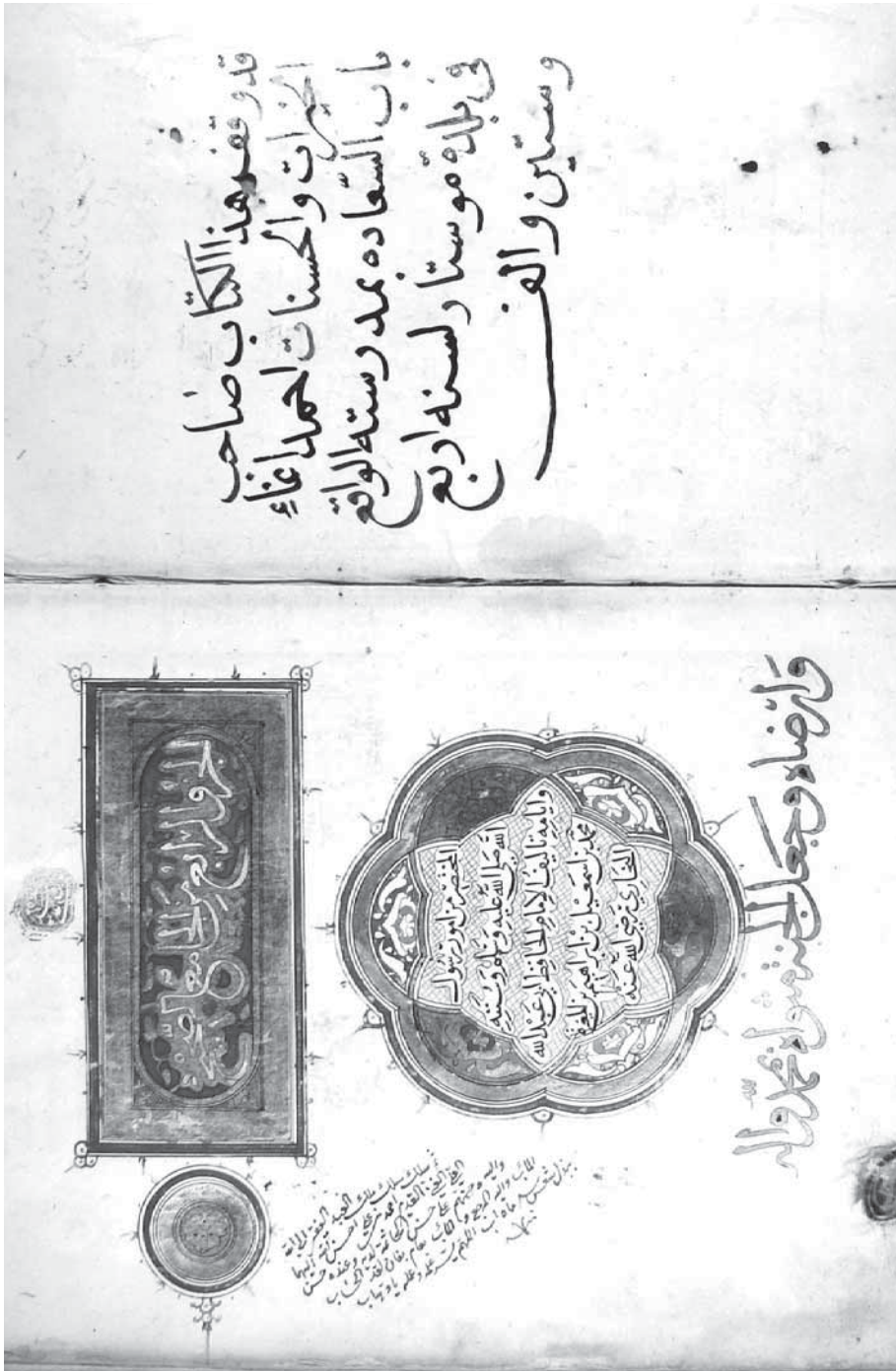
R-3581, fol. 1a.

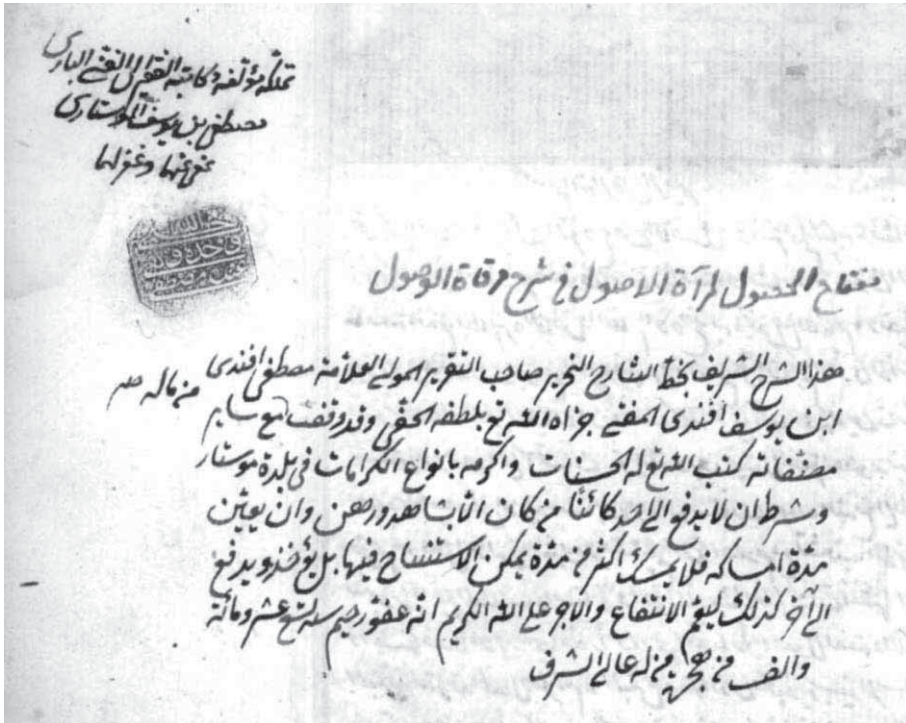
R-3777, fol. 1b.

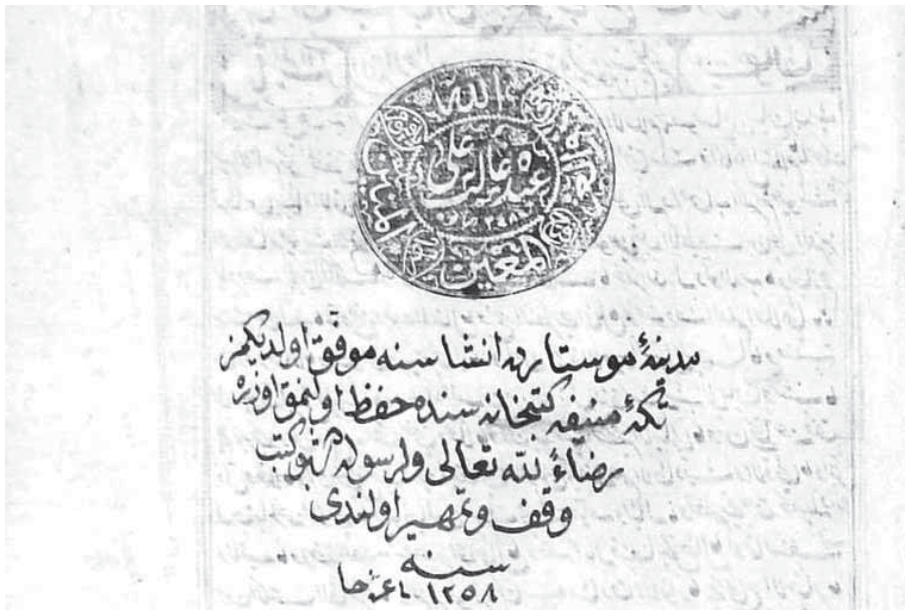
R-3770, fol. 1a.

R-3813, fol. 1b-2a.

R-3871, fol. 1a.

R-3799, fol. 1a.